

FERDINANDY GYÖRGY

Esperanza

FERDINANDY GYÖRGY (1935) Miami

1.

Nem szívesen járok esküvőkre. A válásokra sajnos nem hív meg senki, pedig a holtomiglan-holtodiglant manapság inkább a bíróságokon szokás kimondani.

A fiam lakodalmára most mégis elmegyek. Igaz, Amerika messze van, de ez az utolsó lehetőségem. Szerte a nagyvilágban ma már minden gyerekem nélkülüm mondta ki a boldogító igent.

Nagy utazás, de hát valaha én is az Újvilágban éltem. Nemegyszer átrepültem a Pocsolya felett, ami annak idején még az Óceán névre hallgatott.

Kiváltottam hát a gyógyszereimet, feleségem becsomagolta az ajándékokat. Meleg holmit nem kellett vinnünk, odaát tombol a nyár, amikor mi itthon már lapátoljuk a havat.

Az én időmben még fényűzés volt egy ilyen utazás. Nem számítottunk rá, hogy ma már akár a vágómarhát terelik, motozzák a népet a repülőtereken. Az amerikaiak ráadásul – nem akarok hinni a szememnek – leveszik az ujjlenyomatomat.

Utána azonban – *welcome home!* – minden rendbe jön. A vámosok nem bontják fel az ajándékokat, a kijáratnál pedig ott vár José, a fiam.

Nem sírunk, nem vagyunk sírósak a családban. Megszoktuk, hogy csak egyszer egy évben, karácsonykor látjuk egymást. Útközben elmondjuk egymásnak a szokásos közhelyeket.

– És Jacqueline? – kérdeztem. A menyemet csak fényképekről ismerem.

– Dolgozik! – feleli a fiam.

Alig ülünk le, beállít. Szép lány, elegáns, illatos. Csaholó dakszli ugrál körülötte, vinnyogva ugat. Megsimogatnám.

– Ne nyúljon hozzá! – kiáltja a lány.

Az ismerkedésnek ezzel vége van. Valahol a közelben vacsorázunk, Amerikában este nem főznek a háziasszonyok. Korán lefekszünk. Jacqueline a szüleiével él. Lent, a konyhában – jól hallom – egy ideig még tesz-vesz a fiam.

Másnap megismerkedünk a lány családjával. Jacky szülei kubaiak, az apa villanyszerelő, de ő már itt született – mint mondják – az Államokban. Talpasházban – konténerekben – éltek, de a lakásuk csicsás. Kredencek, karosszékek szorosan összezsúfolva, és a televízió képernyője is faltól falig.

A mama tortát sütött a tiszteletünkre, és most kezét tördelve kínálgatja az asztalt beborító ínyencégeket. Mi odahaza munkásarisztokráciának hívtuk az ilyen családokat.

A találkozás jól sikerült. Egyetlen furcsa részlet: a menyasszony az ünnepből valahogyan kimaradt. Mire hazaindultunk, ránk esteledett.

– Mit szólsz hozzá? – kérdezte Teri.

– Jó helyre kerültél! – így biztattam Josét.

– Csak az a kis dög ne lenne! – nevetett a fiam.

– Nem tudsz túladni rajta?

– A múltkor is – tette hozzá – megharapott.

A lakodalomra elegáns étteremben került sor, valahol a város peremén. Három hosszú sorban félszáz személyre terítettek. Két asztalnál foglaltak helyet Jacqueline-ék, hátul, a fal mellett mi ketten és Joselito társasága: a jó barátok csapata.

Itt, az Újvilágban nem különülnek el olyan élesen a társadalom rétegei. Mégis, az, hogy összevegyljünk, senkinek eszébe se jutott. Külön-külön ünnepeztünk, a menyasszony pirosposztag családja és mi, sápadt egyetemi emberek.

Ilyen gondolatokkal nyilván kívülem senki sem foglalkozott ott, az ötfogásos díszebéd alatt. Annál kevésbé, mert a képernyőn – ami itt is megállás nélkül működött – egy idő óta óriási, ötös fokozatú hurrikán közeledett.

A trópusi viharok lassan mozognak. Nem lehet tudni, hol érik el a szárazföldeket. De ez a mostani itt járt a közelben, és már teljesen letarolta az egyik szomszéd szigetét.

Késő este volt, mire hazaértünk. A fiam velünk maradt, fel kellett erősíteni az ablakokra az acélból készült zsalugátereket.

•

Jacqueline-t nem láttuk napokig. Autót béreltünk, végigjártuk a régi színhe-lyeket. Megvolt minden: a bevásárlóközpont és a levélszekrény. A fenyőfák most is glédában álltak a bank előtt.

– Vigyünk haza egyet! – kérte feleségem.

Közeledtek az ünnepek, de ennek nálunk nem volt semmi jele. A fiam késő este ért haza, éppen csak bekapta, amit az anyja a pultra készített.

– Valami baj van? – kérdeztem Terit.

– De még mekkora! – A feleségem mindenről tudott.

– Nyögd már ki!

– Szakítottak! – sóhajtotta. – Jacky hazaköltözött.

– Miattunk? – Nem mertem megkérdezni a fiamat. Igaz, hogy belerúgtam abba a kutyába, de ez még nem válóok, ha jól tudom.

Elmúlt egy hét.

– És a lány? – kérdeztem Terit.

– Azt állítja, hogy csalódott. Hogy nem így képzelte el. Hogy mit? Mit tudom én! A házasetet.

– Ne törődj velem! – tette hozzá. – Ez már, úgy látom, valami régi dolog. Csak hát most jött meg az alkalom.

Nem is láttuk, amikor elvitte a holmiját. Feldíszítettük a fát, elfoglaltam magam.

– Rá se ránts! – mondtam a fiamnak. – Talán jobb is, hogy még idejében vége lett.

– Tudom! – felelte. Megölelt, letörölte a könnyeit. – Nem kell fizetnem ügyvédeket!

Jackyról többet nem beszéltünk. De José nehezen tért magához. Nem beszélt, esténként elaludt a képernyő előtt.

A hurrikán elkerülte a vidéket. A szomszéd szigetről azonban ezrével érkeztek a hajléktalanok.

– Nem tudják elszállásolni őket! – mondta Teri.

– Kimegyek a reptérre! – állt fel a fiam.

Ültem a tévé előtt, néztem az emelet magasan tornyosuló téli holmit. A pokrócokat és a pulóvereket, amire nincs sok szükség itt, a szubtrópuson.

Egész éjjel nem hunytam le a szemem. Vártam, hátha szalaggal a karján meglátom a fiamat.

2.

José csak reggelre került haza.

– Mesélj! – kéreltük őt. – Mi történt?

– Sok minden! – felelte a fiam.

Arra, hogy mi volt az érkezési oldalon, azt felelte: felfordulás. Behabzsolta a levest, amit Teri készített, felhajtott egy pohár vörösborot, és csak utána folytatta.

– Hosszú napom volt!

– Hová vittétek őket?

– Én – felelte – sehová.

Mindent apránként kellett kiszedni belőle.

– Felpakoltam – mondta – három asszonyt. Egy családot, de nem akármi-lyent. Az anya béna. Tolókocsiban. A nagymama, mint kiderült, kilencvenéves. Ő a saját lábán követett. A harmadik velem egyidős lehet. Először valami rokonokhoz vittem őket. De addigra késő lett, be sem akartak engedni ezek a rokonok. Mindegy, mit részletezzem! Azt mondták, hogy ők ezt nem úgy értették. Nem is volt hely a lakásban. Két szenilis öreg.

– Mit csináltál?

– Vittem őket tovább. A tábor címét szerencsére megadták.

– Elhelyezted őket.

– Azt ti csak képzelitek!

A láger időközben megtelt. Nem fogadtak új menekülteket. Adtak egy cetlit, felírtak valami másik címet. Mentünk tovább. Mellettem a lány, hátul a két öreg.

– Szegénykém! – sóhajtotta feleségem.

– Útközben megálltunk – folytatta a fiam. – Annak a szegény nőnek vécére kellett mennie. Mit tehettem! A lány kiemelte. Addigra már éjfél is elmúlt, üresek voltak az utak. És akkor az a lány megragadta a karomat. – Van nálunk pénz! – súgta a fülembe. – Vigyél el valami szállodába! – Biztos? – kérdeztem. – Biztos! – felelte, és megszorította a kezemet. Mit tehettem! Volt ott egy hotel a közelben. Kivettem nekik egy kétágyas szobát. Rendesek voltak, segítettek. Ennyi. Megígértem, hogy másnap eljövök. Amikor kijöttem, az utca végében már világosodott.

•

– De legalább – kérdeztem – felírtad a nevüket?

– A lány neve Jázmin – felelte a fiam.

Fáradtak voltunk, elnyomott az álom. Álmomban egy kis dal jutott eszembe. „Jázminbokor kihajlik az utcára!” Még kamaszkoromban énekeltük egy apró, talán sosem volt dunántúli faluban. Amikor felriadtam, már elment a fiam.

Josének szigorú napirendje van. Ötkor kel, fut három kilométert. Hétkor már benn ül a kocsiban. A munkahelye két óra út, eddig – ezt büszkén emlegeti – még nem mulasztott egyetlen napot sem. Mi odaát, az Óvilágban azért dolgozunk, hogy éljünk. Ezek itt éppen fordítva, azért élnek, hogy dolgozhasanak.

Esténként José felsorolta a fejleményeket.

– Nagyszerű család! – mesélte. – A Nagyi a legelszántabb. A legkövetkezetesebb. Azt mondja, ne húzzák az időt. Hogy az első géppel menjenek haza.

– A romok közé?

– Itt – ismételteti – neki minden idegen. És hogy ő ott akar meghalni, ahol született.

– És a lány?

– Jázmin külön szám. Kiismerhetetlen. Egész nap munka után járt. Buzson, telefonon, gyalog. Képzeljétek! Még valami munkát is ígértek neki.

A mama meg, szegény, a két véglet között. Legszívesebben persze ő is hazamenne. Mégis azt mondja, itt marad. A lány élete neki fontosabb.

- Mit csinál?
- Mos, vasal. Szárítgatja a holmijukat.

•

Megint elmúlt egy nap.

– Nézd – mondta José a lánynak. – Ha jól értem, elvesztetted az állásodat. Az egyetem bezárt. Nem kézbesítik a fizetéseket. Ebbe akarod visszavinni az öregeidet?

– A szigetlakókban ellenállhatatlan a honvágy. Ezt a könyörtelen érzést én is ismerem. Haza fognak menni! – mondtam.

– De legalább – sóhajtotta José – várják meg, amíg rendeződnek az állapotok. Amíg helyreáll a rend.

Nem várták meg. Másnap este egy rémült, szipogó lánnyal állított be a fiam.

– Ez Jázmin! – mondta tömören. – Holnap jelentkezik a munkahelyén. Ahol dolgozni fog.

– Nálunk marad! – jelentette ki Terikém. – Nem engedem!

Megint átbeszéltük az éjszakát. Jázmin felsorolta, hogy a ciklon után mi maradt.

– Amikor megálltam az ajtóban – mondta –, egy nagy zöld kabóca nézett velem farkasszemet. Egy trópusi szöcske. Felsikítottam. A neve – *Esperanza* – reménységet jelent.

Alig feküdtünk le, megszólalt a telefon. A Sziget jelentkezett. Minden rendben volt, a két öreg szerencsésen hazaérkezett. Szomszédok fogadták be őket, a házban nem jártak betörők, és a csapból már langyos víz csepegett. Nagyí sírt a boldogságtól. Hazaérkezett.

Jázmin letörölte a könnyeit. Megágyasztunk neki, José kerített egy keskeny gumimatracot.

Reggel kisfiam lefutotta a szokásos kilométereket. Korán indultak, a lány munkahelye valahol fent volt Északon. Először őt vitte el a fiam.

Aztán a dolgok másképp alakultak. Ez az állás sem volt több, mint egyszerű ígéret. Itt a változatosság kedvéért Jázmin dokumentumaival voltak bajok. Hogyan tudná igazolni magát, akinek még az útlevele is a romok alatt maradt!

3.

Így kezdődött tartózkodásunk az Újvilágban. A fiam lakodalma, a válás, és most ez a lány, gumimatracon.

Jázmin először a feleségemet hódította meg. A két asszony együtt töltötte a napot. Este megjött a fiam is, együtt vacsoráztunk. Mindig volt valami hír a Szigetről. Ellenőrizhetetlen hírek. Hogy kit öltek meg, és hogy a kórházakban nincsenek sem orvosok, sem gyógyszerek. Meg a kormányzó szövegai: hogy hol indult meg a közlekedés, és hol állították helyre az áramot.

Néha a telefon is felberregett. A két öreg sírdogált, és Jázmin lelkesen mesélte, hogy itt nálunk minden rendben van. Az igazság más volt. A lányt ugyan gyakran beidéztek, de múltak a napok, és minden maradt a régiiben.

– Túl magas a képesítése! – magyarázta fiam.

– Tagadja le?

– Igen! Az lesz a legjobb, ha letagadod.

És irtuk tovább az egyre rövidebb curriculumokat.

– Sebaj! – legyintett Teri. – Mi itt jól megvagyunk, nem igaz?

– Ne szólj bele! – figyelmeztettem a feleségemet. – Ez az ő dolguk. Kettő-jüké. Itt nem mi, itt csak ők döntenek.

Nem unatkoztunk. Teri és védence apránként átrendezték a lakást. Eltűntek, egymás után, Jacky apróságai: az elnök arcképe és a csillagos címerek. A lényegről azonban senki se beszélt. Arról, hogy Jázmin visszarepül vagy itt marad. Hogy kit választ: a szüleit vagy minket. Amerikát vagy a romokat.

A dolgok korántsem voltak egyszerűek.

A szerelem – mint a nóta mondja – furcsa jószág. Nehéz titokban tartani. Egy hangsúly vagy egy gyors pillantás is elárulja a szerelmeseket.

– Észrevetted? – kérdezte feleségem. – Jázmin párnája egy idő óta már nem volt a gumimatracon.

*

A fiam keveset beszélt. Fél! – állította Teri.

– Mitől félne! Jázmin okos lány. Előbb-utóbb találunk neki valamit.

– Nem erről van szó! – legyintett asszonykám. – Ezt te nem érted!

Szerinte egy újabb csalódástól félt a fiam.

– Ha néha megszólal! Nem veszed észre? Csupa bizalmatlanság. Csupa rossz tapasztalat.

– Emlékszem – mondta José –, mi történt az első munkahelyemen. A főnök minden péntek este megbeszélést tartott. Egy idő után megkérdeztem, hogy nem lehetne-e munkaidő alatt. Mindenki siet haza pénteken!

– És mi történt?

– Elbocsátottak. Pofázni itt nálunk nem lehet.

– Meglátod – mondta máskor –, hogy itt nem nyolcórás a munkaidő. És a túlórárt sem fizetik. Itt nem véd meg senki. Nincsenek szakszervezetek. Még betegszabadság sincsen. Érted? Itt nem lehetsz beteg.

– Bizony! – sóhajtotta feleségem. – Amikor te születted, jól emlékszem, egy pénteki napon, mind bejöttek a szülészetre a munkatársaim. Valamit susmusoltak. Először nem is értettem, hogy a helyettesítésemet szervezik. Hogy hétfőn ki tartja meg az óráimat.

– Mit csináltál? – kérdezte a lány.

– Nem fogadtam el. Hétfőn már bent voltam a munkahelyemen.

– És – sóhajtotta a lány – mi van, ha valaki tényleg beteg?

– Levonják a fizetéséből.

– Vagy elveszíted az állásodat! – zárta le a témát a fiam.

Hallgattunk.

– Jacky is – most először mondta ki ezt a nevet –, Jacky is ezért nem akart gyereket.

– Te akartál volna? – kérdezte Jázmin.

A fiam nem felelt.

– Én – sóhajtotta a lány – mindig szerettem volna. Van, hogy még ma is a kisbabámról álmodom.

Teri meg én összenéztünk. A feleségem évek óta mondogatta, hogy nincsen unokánk. És hogy neki ez az egyetlen bánata van.

•

Van egy ilyen kifejezés, pontosabban nem találom. Ez a kis nő beopta magát a szívembe. Észrevétlenül, de végérvényesen. Pedig nem tett sokat érte. Megszoktam, hogy minden lépcsőre és minden küszöbre figyelmeztetett. Hiányozni kezdett ez a csipetnyi tapintat, ha nem volt az oldalamon. Ha nem fogta a karomat.

Persze őt rászorulóknak vették körül egész életében. Egy kilencvenéves nagymama és egy édesanya, aki kislánykora óta paralízisben szenvedett.

– Mégis gyermeket szült! – jegyezte meg feleségem. – Semmi sem lehetetlen. Nem az egészségbiztosításon múlik a dolog!

Karácsony este, a fa körül felelevenítettük a régi karácsonyokat. Mi Terivel negyven éven át hoztuk haza a kikötőből a fát. Én ma is jól emlékszem valamennyire. Közben pedig szüntelenül hazavágytunk. Amíg csak a diktátor amnesztiát nem hirdetett.

Akkor aztán nem tévováztunk. Az, hogy Joselitónak ez itt a hazája, eszünkbe se jutott. Mi mentünk, ő pedig maradt. Hogy jól tettük-e? Felcseréltük egy másik idegenre ezt az idegent.

– Ne panaszkodjunk! – sóhajtottam. – A kiszakadókat hetedízigen bünteti az Úr. És mi még csak az első nemzedék vagyunk.

– Második pedig nem lesz! – jelentette ki a fiam. – Én, ami engem illet, itt születtem. És akármilyen lesz, ha összedől is a világ, itt maradok!

Ez Jázminnak szólt. Most ő vívódott, mint mi annak idején. Két család és két kontinens között. Hát igen! Élete folyamán két nagy hibát követhet el az ember. Egy: ha elhagyja a földet, ahol született. Kettő: ha nem elég kemény, ha enged az érzelmeinek, és hazamegy.

Este meggyújtottuk a gyertyákat a fán. Terivel elénekeltük a *Mennyből az angyalt*. Jázmin sírt, José hallgatott.

– Mire gondolsz? – kérdeztem, amikor lefeküdtünk. – Szeretik ezek egymást? Szereti ez a lány a fiamat?

– Ő igen – felelte nejem. – Ő egészen biztosan.

Én ilyenkor, karácsony éjjel a halottaimra gondolok. Azokra, akiket szerettem. Prófétaiból, ideológiákból számomra ennyi maradt.

Így múlt el az ünnep. Remény és kétségek között kezdtük el a második hónapot.

4.

Múlt az idő, készülődni kezdtünk. Körbetelefonáltam a hazaiakat. A rokonságot és a jó barátokat. Boldog új évet kívántam, meghallgattam a panaszait. Azt, hogy otthon havazik, míg itt, Floridában vígan süt a nap. Ígérettem, hogy hamarosan érkezünk, és visszük nekik a tavaszt.

Lassan Teri is összezsomagolta az ajándékokat. Aztán egy este José azzal nyitott rá, hogy Jázminnak munkahelye van! Valami karitatív intézmény, önkéntes szolgálat, de legalább ellátást kap, és az útiköltségét is fizetik.

– Így kezdtem én is! – mondta fiam. – Kicsiben.

Megünnepeltük a jó hírt.

Az útiköltséggel kezdődtek a bajok. Az intézmény telepe – mondta José – kétórás autóútra van.

Fel kellett hagynia a reggeli futással. Fél ötre állították be a vekkert, indulás előtt nem is láthattuk a fiatalokat. A benzinköltséget pedig nem térítette meg a jótékonykodó vállalat.

– Autót bérelünk! – döntötte el a fiam.

Ez azonban csak megnehezítette a dolgokat. Jázmin nem volt gyakorlott sofőr, és nem ismerte a külvárosokat. Az útiköltség pedig ezzel sem lett kevesebb.

A bérkocsi után kipróbálták a vasutat. Ez azonban a teleptől kilométerekre tette le a lányt, egy olyan negyedben, ahol magányos nők számára nem volt biztonságos a közlekedés.

– Nem értem! – háborgott feleségem. – Akkor hogyan járnak be a többiek?

– Sofőrrel! – morogta a fiam. – Ezek a jótékony hölgyek nem veszik igénybe a vasutat!

A díszeket már leszedeggettük, most José felkapta és kivitte a fát. Ideje volt: vízkereszt után elszállítja a fenyőket a szemetes.

A sofőr lett volna a kisebb baj. De Jázmin munkatársainak nem volt sem szaktudása, sem tapasztalata. Ezt pedig nem helyettesíti egy mégoly romantikus jóakarát. Ő volt az egyetlen, aki már *von Haus* gyakorolta a betegápolást. Aki elvégzett mindenféle tanfolyamot.

Ennek meg is volt az eredménye. A piszkos munkát ráhagyták, körülötte mindenki csak sápítózott. Mindegy: Jázmin szívesen mosogatott és takarított. Azt sem bánta, ha „fiamnak” szólították. Amikor azonban kiderült, hogy oktatói képesítése van, a dámák felhúzták az orrukat.

– Maguk ott – érdeklődtek negédesen – iskolába jártak? Mi úgy hallottuk, hogy maguknál analfabéták a négerek!

Hát igen. Valamiben meg kellett kapaszkodniuk. A bőr színében, ha már másban nem lehetett.

– Szóval nem kubai? – kíváncsiskodtak. – Merthogy azok sem egészen izé, fehér bőrűek.

Jázmin eleinte sírva fakadt. De estére, mire hazaért, mindig megnyugodott.

– Ne menj vissza! – mérgelődött a feleségem. – Lássák, mire mennek nélkülöd! Hagyd ott a nyomorultakat!

Ki hitte volna, hogy ez is az Egyesült Államok!

– Márpedig az! – sóhajtotta a fiam.

Nem voltak könnyű napok. Rossz hírek érkeztek a Szigetről is. Nagyi, Jázmin nagymamája betegeskedett.

Az öröklődő neuropátiával száz évig is élélhet az ember. Időbe kerül, mire a bénulás eléri a lábszárakat. Addig legfeljebb ügyetlen a beteg. Remeg a keze, félrenyel, vagy székrekedése van. A romlás mindig hirtelen áll be, ugrásszerűen. Nem előre látható. Nagyi esetében sem voltak megbízható prognózisok.

Eddig reggeltől estig dolgozott. Kézimunkázott, horgolt és kötött. Nekem, a skriblernek színes könyvjelzőt ajándékozott.

Valamiben mindig hinni kell. Az *american dream* – az amerikai álom – az évek során megfertőzte a szigetvilágot is. Hát ebből az illúzióból – akárcsak mi annak idején – alaposan kigyógyult a fiam. Nagy csalódás volt, fájdalmas kiábrándulás.

– Ezen át kell esned neked is! – mondta most a lánynak.

Értsd: ha itt akarod megcsinálni az életedet.

Az események villámgyorsan peregtek. Nem múlt el egy hét. José már otthon volt, Teri éppen megfőzte a vacsorát, amikor berregett a telefon. Felvettem.

– Ki keres? – kérdezte a fiam.

– Egy nővér! – Háromszor is megismételtem: – Valami *ambulancia!*

– Add ide! – kikapta a kezemből a kagylót.

A mentők kint vártak minket a pályaudvaron. Megmondták, hol. Még sohasem láttam ilyennek a megfontolt, kimért fiamat. Mire rájuk találtunk, a lány már felült a mentőkocsiban.

– A vonaton lett rosszul – mondta az orvos. – Elájult. Alacsony a vérnyomása is.

Neuropátiáról senki se beszélt. Hogy mi történt? Vállat vontak. Ahhoz – felelték – ki kell őt vizsgáltatni.

– Ráér?

– Ráér.

Hazaértünk.

– Mi történt? – kérdezte feleségem is.

– Kutya baja! – legyintett a fiam.

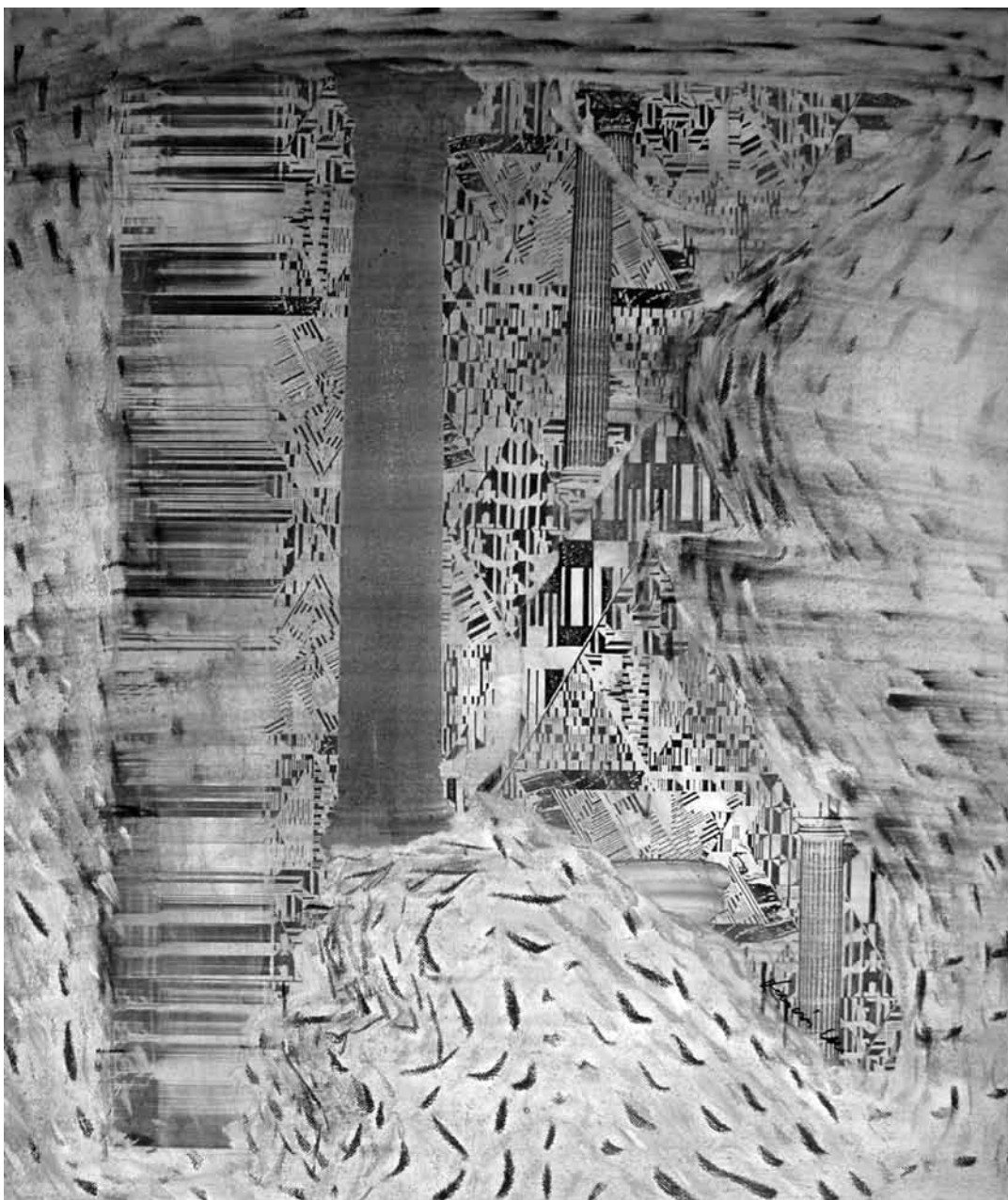
Mégis, ez volt az utolsó csepp a pohárban. Azt, ami ezután következett, két mondatban el lehetne mondani. Egy: a nagymama meghalt. Kettő: Jázmin kivitte a reptérre a fiam.

– Mikor temetik? – kérdezte feleségem. – És Jázmin! Szegénykém! Mikor láthatjuk őt viszont?

Erre gondoltunk mind a hárman. És itt ér véget az én történetem. Volt benne minden: egy lakodalom és egy hurrikán. Még egy jázminbokor – egy *esperanza* – is a romokon.

Az amerikai álom. Mi legyen a végszó? A kegyetlen valóság vagy valami csodálatos *happy end*?

Forgatunk: *premier plán*. Repülőtér. Remény és reménytelenség. Landoló gépek. A fiam.

LENCSES IDA, Áramlás III., 2010